

OPENBAAR LICHAAM
BONAIRE

Aan:
De MPB-fractie leider
T.a.v. de heer E. Tjin Asjoe
ALHIER

Uw brief van: 9 december 2015
Ons nummer: 2015013471
Datum: 15 december 2015
Betreft: Raadplegend Referendum
op 18 december 2015.

Geachte heer Tjin Asjoe,

In antwoord op uw schrijven voornoemd het volgende.

Op grond van artikel 136, WolBES, is het college bevoegd tot regeling en bestuur betreffende de huishouding van het openbaar lichaam Bonaire. Met gebruikmaking van voornoemd bevoegdheid heeft het college een ontwerp eilandsverordening Referendum Bonaire 2015 opgesteld en aan de eilandsraad doen toekomen ter vaststelling. In haar openbare vergadering van 6 oktober 2015 heeft de eilandsraad voornoemd verordening vastgesteld en is deze door mij afgekondigd. Mij is niet gebleken dat de verordening strijd oplevert met hoger recht. De verordening is ook toegezonden aan de Rijksvertegenwoordiger en daar enig reactie ter zake is uitgebleven, wordt aangenomen dat ook hij van mening is dat de verordening niet ingaat tegen enig hoger recht.

Voor wat betreft de totstandkoming van de verordening en het proces die is doorlopen kan worden geconstateerd dat er een zekere drang was in verband met de reeds voorgenomen datum van 18 december 2015 voor het houden van het referendum. U meent hierdoor dat de benodigde informatie, inclusiviteit en participatie in het gedrang is gekomen. Het college heeft echter besloten het gekozen traject te doorlopen en gezien het feit dat er geen wettelijke voorschriften bestaan om hiertegen in te brengen, kan worden geconcludeerd dat de vaststelling van de verordening op de juiste wijze is verlopen.

Voor wat betreft het al dan niet stemmen bij volmacht moet ik stellen dat dit een politieke keuze is geweest. De Kieswet staat het toe, en dit is ook in de referendumverordening 2015 meegenomen, dat per volmacht kan worden gestemd. Kiezers die niet zelf kunnen stemmen, bijvoorbeeld omdat zij in het buitenland op vakantie zijn, of omdat zij ziek zijn, kunnen op die manier toch hun stem uitbrengen. Ik wijs u erop dat in het Kieswet en in het Wetboek van Strafrecht BES verschillende handelingen strafbaar zijn gesteld die met verkiezingen (lees referendum) te maken hebben.

In het Kieswet is onder meer strafbaar gesteld:

- het namaken of vervalsen van verkiezingsbescheiden, zoals stembiljetten, stempassen en volmachtbewijzen, met het doel deze te gebruiken of door een ander te laten gebruiken. Zie Kieswet [art. Z 1](#)
- het gebruik van nagemaakte of vervalste verkiezingsbescheiden, tenzij men niet van de namaak of de vervalsing op de hoogte was. Zie Kieswet [art. Z 2](#)
- een kiezer omkopen of dwingen om een volmacht te geven, zijn stem op een bepaalde manier uit te brengen of een ondersteuningsverklaring af te leggen. Zie Kieswet [art. Z 4](#)
- een werkgever die werknemers niet de gelegenheid geeft om te stemmen. Zie Kieswet [art. Z 9](#)
- iemand die een verzameling van stempapieren bezit om deze te gebruiken of te laten gebruiken. Zie Kieswet [art. Z 3](#)
- stelselmatig personen benaderen om hen ertoe te bewegen om hun stempas af te geven (ronselen). Zie Kieswet [art. Z 8](#)

In het Wetboek van Strafrecht BES is onder meer strafbaar gesteld:

- het gebruik van geweld tijdens verkiezingen. Zie [Sr art. 131](#).
- het omkopen van kiezers. Zie [Sr. art. 132](#).
- het verrichten van bedrieglijke handelingen bij verkiezingen. Zie [Sr. art. 133](#).
- deelname onder een valse naam aan verkiezingen. Zie [Sr. art. 134](#).
- stemming / uitslag van een verkiezing verijdelen. Zie [Sr. art. 135](#).

Bij het komend referendum zal er streng op worden toegezien dat wetten en regelingen worden nageleefd. Ik verwacht ook van de volksvertegenwoordigers dat zij al het mogelijke doen ter voorkoming van het ronselen van volmachten en andere voornoemde strafbare handelingen bij hun achterban. Bij het constateren hiervan is het gewenst meteen aangifte te doen zodat onderzoek kan worden ingesteld en tot eventuele vervolging kan worden besloten.

Voor wat betreft uw stelling dat wij kunnen beslissen of bij een referendum volmachten toegestaan zijn of niet, dien ik u te verwijzen naar het gestelde in alinea 1 en 2.

Onder punt 3 van uw schrijven stelt u onder andere dat de referendumcommissie 2015 besmet is met de invloed van de Nee-groep, en dat de Verenigde Naties niet uitgenodigd is ter zake het zelfbeschikkingsrecht. Artikel 5, lid 1 van de verordening Referendum 2015, stelt duidelijk dat de commissie belast is met de organisatie en coördinatie van het referendum, waaronder de uitvoering van een onafhankelijke en objectieve voorlichtingscampagne, het toezicht op de stemming behoudens de bevoegdheid van het Hoofdstembureau en het beheer van de aan de commissie ter beschikking gestelde middelen. Dat de commissie voorlichting geeft alsook voor wat betreft de inhoud hiervan, is dus volledig voor hun rekening. De taken van de commissie worden door haar uitgeoefend in onafhankelijkheid van de eilandraad en het bestuurscollege, conform de memorie van toelichting. Ik heb gemerkt dat hun voorlichting al dan niet in

samenhang met de door uw genoemde moties en opvattingen, een publiek debat in gang heeft gezet. Een goed publiek debat en openbare discussies is een voorwaarde voor een goed functionerende democratie waarbij de rol en het handelen van politieke partijen, de eilandsraad, het college, belanghebbenden enzovoorts, bijdragen aan de kwaliteit van de democratie.

Ik wens u graag op te wijzen dat de commissie na afloop van het referendum verslag van al haar handelen aan de eilandsraad en het bestuurscollege zal doen. Het is een gelegenheid om dan uw mening en standpunten, en die van anderen over het verslag in de eilandsraad te onderwerpen aan een politiek debat en besluitvorming.

Voor wat betreft uw verzoek om het college te verzoeken om de motie, waarbij het eilandbestuur wordt verzocht een informatiebulletin te laten uitgeven, niet ten uitvoer te brengen, het volgende. De gezaghebber is als zelfstandig orgaan belast met het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Delegatie naar andere bestuurders is dus niet mogelijk. De bestuursrechtelijke bevoegdheden van de gezaghebber om de openbare orde te handhaven, stelt de gezaghebber in staat om maatregelen te treffen. Dat betekent dat de gezaghebber tegen inwoners van het openbaar lichaam Bonaire kan optreden. Zolang er dus geen kwesties van openbare orde en veiligheid in het gedrang komen, kan de gezaghebber niet verhinderen dat een motie ten uitvoer wordt gebracht. De gezaghebber is weliswaar voorzitter van het college, maar heeft hierin alleen stemrecht. Verder is de gezaghebber alleen verantwoordelijk voor een ordentelijk verloop van procedures, wat niet wegneemt dat hij u zorg- en knelpunten, en die van de samenleving in het algemeen, onder de aandacht van het college brengt en zijn stemrecht laat gelden ten behoeve van het algemeen belang.

Voor wat betreft uw verzoek om een commissie van toezicht in te stellen voor het Referendum 2015 om te assisteren bij de kwaliteitscontrole het volgende. Instellen van een commissie zoals vernoemd gaat in tegen artikel 5, lid 2, van de verordening Referendum 2015. Het is namelijk de commissie die belast is met de organisatie en coördinatie van het referendum, waarbij haar taken door haar uitgeoefend wordt in onafhankelijkheid van de eilandsraad en het college. Uw kwaliteitscontrole slaat niet op enig bevoegdheid voor wat betreft handhaving van de openbare orde en veiligheid en daarom kan ik helaas hiermee niet ingaan. Zoals al eerder gesteld zal bij dit komend referendum, voor wat betreft de bevoegdheden van de gezaghebber, er streng op worden toegezien dat wetten en regelingen worden nageleefd.

Hopende u voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,

E.E. Rijna
Gezaghebber

cc: ER-leden